

DABIKINĖS DVARAS

XIX a.–XX a. pr. vienas žymiausių Žemaitijos dvarų, garsėjusių įdiegtų technikos ir žemės ūkio naujovėmis, veikusiomis mokyklomis, buvo dabartinės Akmenės rajono teritorijoje, Dabikinės upelio slėnyje įsikūręs Dabikinės dvaras. Pirmosios žinios apie jį mus pasiekia iš XVI a. II p. rašytinių šaltinių (tai Dabikinės dvaro inventorių, suraštas Dirvėnų valsčiuje vykdamas Valakų reformą). Tuo laikotarpiu dvaras buvo valstybinis, o XVI–XVII a. sandūroje tapo privačias. Tada jo savininkas buvo Stanislovas Daukantas, vėliau – Jonas Daukantas. XVIII a. pirmaisiais dešimtmečiais dvaras priklausė Pranciškui Pacevičiui, nuo 1728 m. – Jokūbui Gruževskui, kurio giminė dvarą valdė iki XIX a. vidurio. Vėliau čia šeimininkavo dvarą išsinuomojęs grafas Aleksandras Tuluz de Lotrekas, Gerasimas Savinas, baronas Zassas (von Sass), o 1890 m. dvaro valdą iš barono Zaso nusipirko grafas Vladimiras Zubovas (1862–1933).

Nuo XX a. pradžios šis dvaras garsėja kaip Lietuvos daugiapartinės sistemos kūrimosi lopšys, nes 1902 m. čia įvyko varpininkų organizacijos suvažiavimas, kuriame dalyvavo P. Avižonis, J. Šaulys, J. Vileišis, P. Višinskis, A. Bulota, K. Grinius, P. Mašiotas ir grupė kitų ano meto šviesuolių. Suvažiavime buvo įsteigta Lietuvių demokratų partija, kuri padėjo pagrindą tautininkų ir valstiečių liaudininkų politinėms partijoms.

V. Zubovas pritarė Lietuvos tautinio atgimimo judėjimui, lietuviškos spaudos draudimo metais bendradarbiavo su knygnešiais, padėdavo jiems ga-

Grafas Vladimiras Zubovas (1862–1933) apie 1912 m. Fotografas nežinomas. Nuotrauka saugoma Maironio lietuvių literatūros muziejuje, MLLM F3 1401

benti ir slėpti slaptą lietuvišką spaudą (ji būdavo slepiama Gubernijos alaus bravoro sandėliuose).

V. Zubovas 1904 m., gavęs valdžios leidimą, savo dvaruose Dabikinėje, Ginkūnuose, Medemrodėje, Naisiuose įsteigė pradžios mokyklas dvaro tarnautojų ir dvarininkų vaikams, surasdavo ir jose įdarbindavo mokytojus, jiems mokėdavo atlyginimą. Jam talkino, mokyklomis rūpinosi, jose gamtos pamokas vedė iš garsios Bilevičių giminės kilusi jo pirmoji žmona Sofija Bilevičiūtė Zubovienė (1860–1932).

1910 m. Vladimiras Zubovas Dabikinės dvarą kartu su ten buvusiomis įmonėmis, Adomiškių miš-

(Nukelta į 30 p.)

Iš kairės: Dabikinės dvaro sodybos ponų gyvenamasis namas apie XXI a. pr ir Dabikinės dvaro sodybos parko senieji medžiai. Laimučio Januškevičiaus nuotraukos iš RKIC archyvo

Prie centrinio įėjimo į Dabikinės dvaro rūmus. Centre, pirmojoje eilėje, sėdi grafas Vladimiras Zubovas (1862–1933) su žmona Vera Ušakova-Bielskiene (1877–1941). Greta jų sėdi agronomas J. Krikščiūnas (su baltu švarku). Apie 1929 m. Fotografas Klemensas Skabeika. Nuotrauka saugoma Šiaulių „Aušros“ muziejuje, ŠAM T-N 4027. Nuotrauka iš www.limis.lt

Dabikinės dvaro mokykla 1929 m. Fotografas Klemensas Skabeika. Nuotrauka saugoma Šiaulių „Aušros“ muziejuje, ŠAM ŽFp 3640. Nuotrauka iš www.limis.lt

ką su apleistu centru padovanojo studijas baigusiam, agronomo išsilavinimą turinčiam, jau vedusiam savo sūnui – taip pat Vladimirui Zubovui (1887–1959), kuris šeimoje buvo vadinamas Dziutekiu. V. Zubovas buvo vedęs pedagogę Oną Jokubauskaitę (1885–1975). Jie susilaukė Vokietijoje gimusio sūnaus, kuris taip pat buvo Vladimiras Zubovas (1909–2007), baigė Šiaulių gimnaziją, studijuodamas įsigijo architekto specialybę, vėliau iki pat mirties gyveno ir dirbo Kaune. Jo žmona buvo Mikalojaus Konstantino Čiurlionio ir Sofijos Čiurlionienės Kymantaitės dukra – rašytoja Danutė Čiurlionienė (1910–1995). Jie, gyvendami santuokoje, 1938 m. susilau-

kė dukters Dalios Zubovaitės Palukaitienės ir dviejų sūnų: Konstantino Kastycio Zubovo (1940–1971) ir 1948m. gimusio Vytauto Zubovo. Dabar jų giminės šaką tęsia Rokas ir Kastytis Zubovai.

Dabikinėje V. Zubovas (1887–1959) diegė pažangias ūkininkavo formas, ypač žemės ūkio, gyvulininkystės, arklininkystės, paukštininkystės srityse, taip stengdamasis sustiprinti tėvo stipriai apleistą dvarą ir išmokėti jo paliktas skolas. Jis jau anksčiau, lankydamasis Vokietijoje ir Danijoje, tėvo pavedimu supirkinėdavo veislinius galvijus ir arklius. Tapęs Dabikinės dvaro valdos savininku, siekdamas gauti didesnę derlių, melioravo dvarui priklausiusias drėgnas žemes, rūpinosi tinkamų laukų įdirbimu ir tręsimu. Norėdamas išvesti elitines sėklas, jas pritaikyti prie vietos sąlygų, vykdė bandymus. Suprasdamas, kad labiausiai sėkmė priklauso nuo to, kaip dirba samdomi darbininkai, jiems mokėdavo daugiau negu kituose dvaruose.

V. Zubovas itin domėjosi juodmargiais galvijais. Dabikinės dvare jis, siekdamas pakelti juodmargių galvijų produktyvumą, taip pat vykdė mokslinius eksperimentus.

1924 m. išsinuomotame dvaro svirne pradėjo veikti pieno perdirbimo bendrovė (jai svirną V. Zubovas pardavė apie 1929 m. metus pardavė).

Dabikinės dvaro pieninė, tarpukario metais buvo tapusi viena didžiausių ir geriausių Lietuvoje. Dvarą 1927 m. ap-

Atnaujinto Dabikinės dvaro ponų gyvenamojo namo fragmentas. Fotografas nežinomas. Nuotrauka iš Akmenės rajono savivaldybės archyvo

lankė prezidentas Antanas Smetona, taip pagerbdamas pavyzdinčiai tvakomą dvaro ūkį ir jo šeiminkus.

1915–1918 m. dvare buvo Dabikinės apskrities centras, 1933–1932 m. veikė žemės ūkio mokykla.

1933 m. V. Zubovas Dabikinės dvaro centrą su pastatais pardavė Mažeikių apskrities tarybai. Tų pačių metų pavasarį Mažeikių savivaldybė čia įsteigė vaikų namus. 1953 m. vaikų namai buvo pertvarkyti į internatinę septynmetę mokyklą.

Pardavęs Dabikinės dvarą, V. Zubovas Klaipėdos krašte nusipirko Naujadvarį, bet vėliau grįžo gyventi į Žemaitiją ir netoli Medemrodės nusipirko nedidelį Judrelių dvarą.

Po Antrojo pasaulinio karo V. Zubovas persikėlė gyventi į Kauną, dirbo dėstytoju Žemės ūkio ir Veterinarijos akademijose, aktyviai dalyvavo ūkinių ir kooperacinių organizacijų veikloje, parengė spaudai ir išleido keletą savo knygų.

XX a. II p. Dabikinės dvaro sodyboje vis dar savo grožiu džiugino neblogai tvarkomas parkas (jis nuo 1958 m. saugomas valstybės, 1986 m. yra paskelbtas gamtos paminklu), buvo išlikę 15 įvairios paskirties pastatų. Metams neinant dalis jų, ypač medinių, sunyko. Iki mūsų dienų išliko parkas, XIX a. būdingo klasicizmo stiliaus vienaaukštis ponų gyvenamasis namas, kuris 2020–2021 m. atnaujintas. Vykdamas darbus čia buvo demontuota stogo danga, suremontuotos ir restauruotos stogo konstrukcijos, stogas apšiltintas, sumontuota lietaus nuvedimo sistema, restauruotos pastogės medinės konstrukcijos, atlikti stoglangių montavimo, tarpaukštinių medinės perdangos stiprinimo, mansardos sienų šiltinimo, GK plokščių montavimo darbai. Šis pastatas dvaro sodyboje yra mažiausiai pasikeitęs nuo grafų Zubovų laikų. Išlikę ir keletas

Vladimiras Zubovas (1862–1933), Sofija Bilevičiūtė Zubovienė (1860–1932) ir jų vaikai apie 1892 m. Fotografas nežinomas. Nuotrauka saugoma Šiaulių „Aušros“ muziejuje, SAM F-IF1324. Nuotrauka iš: www.limis.lt

Atnaujintas Dabikinės dvaro ponų gyvenamasis pastatas, kuriame tarpukariu veikė Žemės ūkio mokykla. 2019 m. Fotografė Jolanta Paunksnienė. Nuotrauka iš: <https://byt.lt/PXvBC>

kitų sodybos pastatų (pieninė, kalvė, tvartai, kumetynas), jų fragmentų. Radus finansinių galimybių, perspektyvą turinčius pastatus planuojama atnaujinti, pritaikyti visuomenės poreikiams.